

C1 – הבנת הנשמע
(12.5 נקודות)

בקטע זה תשמעו על סיפור חייו של אישיות היסטורית, פנחס רוטנברג. אתם צריכים להשלים את המשפטים לפי הקטע ששמעתם: כתבו את ההשלמה הנכונה (עד 5-6 מילים). התרגיל הראשון (0) הוא דוגמה.

לפני שאתם שומעים את הקטע, יש לכם 60 שניות לקרוא את המשפטים שלמטה. תשמעו את הקטע פעמיים. נסו להשלים את המשפטים כבר תוך כדי ההשמעה הראשונה, והשלימו או תקנו את תשובותיכם לאחר ההשמעה השנייה. הקשיבו היטב.

דוגמה:

0. פנחס רוטנברג נולד פעמיים: פעם בעיירה רומני שבאוקראינה (רוסיה) בשנת 1879, ופעם באיטליה לאחר 35 שנה.

1. הוא הוסמך כמהנדס, לשורות המהפכנים הרוסיים, שקצה נפשם בשלטון הצאר.

2. בעיקר מעורפל תפקידו בחיסולו של הכומר גאפון, מנהיג פועלים סוחף, שהוליד ובני משפחותיהם לעבר ארמון הצאר.

3. מלחמת העולם הראשונה, הפנתה את תשומת לבו מן האוקיינוס הרוסי הגועש אל החוף היהודי.

4. כדי לנסח את הדברים בבהירות, כתב חוברת קטנה, שהכתיר אותה בכותרת "_____".

5. וזה היה עיקר רעיונו: על _____, שיילחמו לצדן של מעצמות ההסכמה (אנגליה, צרפת ורוסיה), וכתמורה תינתן להם לאחר המלחמה ארץ-ישראל.

6. בשנת 1919 הגיע בפעם הראשונה לארץ-ישראל, ובראשו תכניות מופלאות (ולא-מציאותיות, לדעת רבים) _____.

7. החשמל הפך מעתה _____ עבורו.

8. במהלך תקופה ארוכה זו הוא קיבל זיכיון בלעדי מהאנגלים, _____,
לניצול מי הנהרות ליצירת כוח חשמלי ולחישמולה של הארץ.

9. הוא התמודד עם ראשי הערבים, שהכריזו מלחמה על " _____",
וניצחם.

10. מאות פועלים חיו ועבדו בתנאים קשים, כשרוטנברג מלווה אותם בכל העת,
_____ , אך גם נותן, עוזר ומתייחס לכל השותפים למפעל כאילו היו
בניו.

C1 – פתרונות – הבנת הנשמע**האיש שחשמל את ארץ-ישראל**

פנחס רוטנברג נולד פעמיים: פעם בעיירה רומני שבאוקראינה (רוסיה) בשנת 1879, ופעם באיטליה לאחר 35 שנה. בין שתי הפעמים למד ככל ילדי היהודים ב"חדר", עבר ממנו לבית-ספר תיכון ולמכון לטכנולוגיה בפטרבורג הברירה (שנקראה במשך שנים רבות לנינגרד). הוא הוסמך כמהנדס, ומצא דרכו לשורות המהפכנים הרוסיים, שקצה נפשם בשלטון הצאר. הוא נעצר ונכלא ושוחרר, ובהיותו בן 26 נמנה עם ראשי המהפכה הרוסית הראשונה (1905). מעשיו בקרב המהפכנים אינם ידועים לנו. בעיקר מעורפל תפקידו בחיסולו של הכומר גאפון, מנהיג פועלים סוחף, שהוליך מצעד של מאה וחמישים אלף פועלים ובני משפחותיהם לעבר ארמון הצאר, ואחר-כך שיתף פעולה עם השלטון. לאחר דיכוי המהפכה נאלץ רוטנברג, שפעילותו המהפכנית הרחיקה אותו מעמו, להימלט מרוסיה, ובין השנים 1905-1907 התגורר באיטליה. שם שימש כמהנדס, בנה מפעלים הידרו-אלקטריים, גשרים וסכרים, ונשם עמוקות את אוירת החופש של מערב אירופה, אם כי לא שכח את עמיתיו, המהפכנים הרוסיים הגולים.

בקיץ 1914 טולטל רוטנברג טלטלה עזה. מלחמת העולם הראשונה, שפרצה באותה שנה, הפנתה את תשומת לבו מן האוקיינוס הרוסי הגועש אל החוף היהודי. הוא רהרר רבות בגורלם של היהודים ובגורלו שלו, והגיע למסקנה כפולה: על היהודים ליטול את גורלם לידיהם, והמלחמה זימנה להם שעת כושר, שאין להחמיצה; הוא עצמו חייב להתגייס למען בני עמו. כדי לנסח את הדברים בבהירות, כתב חוברת קטנה, שהכתיר אותה בכותרת "תחייתו הלאומית של העם היהודי". הוא לא חתם בשמו, אלא בכינוי שיש בו הרבה מן הסמליות: פנחס בן-עמי. אכן, בן העם נולד מחדש.

מאותה תקופה ואילך, במשך עשרים ושבע שנות חייו הנותרות, התמסר רוטנברג לעמו ולארצו. במהלך מלחמת העולם הראשונה הוא היה מיוזמי הגדודים העבריים יחד עם זאב ז'בוטינסקי, ונסע לארצות-הברית כדי לקדם את נושאי הגדודים וההתארגנות היהודית. וזה היה עיקר רעיונו: על היהודים להקים יחידות צבאיות, שילחמו לצדן של מעצמות ההסכמה (אנגליה, צרפת ורוסיה), ובתמורה תינתן להם לאחר המלחמה ארץ-ישראל. העניין היה מסובך, ורוב המתנגדים לו היו מבית. לאחר המהפכה הראשונה ברוסיה בשנת 1917, חזר רוטנברג לרוסיה והיה אחד מראשי השלטון החדש. במאבק על השלטון גברו יריביו, הבולשביקים, ורוטנברג הושלך לבית הכלא. הוא שוחרר בתחילת 1918. עוד שנה עשה ברוסיה, עד שנואש ממנה, והחליט לקשור סופית את גורלו עם עמו.

בשנת 1919 הגיע בפעם הראשונה לארץ-ישראל, ובראשו תכניות מופלאות (ולא-מציאותיות, לדעת רבים) לפיתוחה של הארץ. עוד בהיותו באמריקה למד וחקר את האפשרויות של ניצול מי הנחלים והנהרות לייצור כוח חשמלי. את ניסיונו באיטליה ביקש ליישם בארץ אבותיו. החשמל הפך מעתה לסם החיים עבורו. הוא ביקש לרתום נהרות - כמו הירדן, הירמוך, הליטני והירקון (שבימים ההם עדיין זרמו בו מים רבים) - לייצור כוח חשמלי, כדי להוציא את הארץ ההרוסה והמוזנחת מן העידן התורכי המפגר לקדמה ולעידן המודרני.

13 שנה נאבק רוטנברג ביריבים, באויבים ואף בידידים, עד שזכה להעביר בחוטים של מתח גבוה את זרם החשמל הרוטנברגי, הנוצר ממים. במהלך תקופה ארוכה זו הוא קיבל זיכיון בלעדי מהאנגלים, שליטי הארץ, לניצול מי הנהרות ליצירת כוח חשמלי ולחישמולה של הארץ; הוא הדף התקפות אין קץ עליו ועל מפעלו בפרלמנט ובעיתונות בלונדון; הוא הקים כשלב-ביניים תחנות כוח, שהיו מופעלות על-ידי דלק, בחיפה, בתל-אביב ובטבריה; הוא התמודד עם ראשי הערבים, שהכריזו מלחמה על "החשמל היהודי", וניצחם; הוא אף קיים עימותים לרוב עם ידידים ושותפים לדרך, כמו ד"ר חיים וייצמן. שכן, רוטנברג היה איש קשה וסמכותי מאוד, וכל מי שלא קיבל את דעתו או לא התקדם בקצב שלו צורף לרשימת אויביו.

השיא של מפעלו הייתה הקמת מפעל החשמל בנהריים, במפגש הנהרות ירדן וירמוך, מדרום לים כינרת. כאן, על שטח של 6,000 דונם ממזרח לירדן (בימים ההם בשליטת האמיר עבדאללה, סבו של המלך חוסיין), שינה רוטנברג סדרי עולם: היטה את אפיקי הנהרות וכרה אגם גדול, שממנו הופלו זרמי מים אדירים על הטורבינות של התחנה ההידרו-אלקטרית, שייצרה חשמל. קרוב לחמש שנים נמשכה העבודה. מאות פועלים חיו ועבדו בתנאים קשים, כשרוטנברג מלווה אותם בכל העת, דורש מהם מאמץ רב, אך גם נותן, עוזר ומתייחס לכל השותפים למפעל כאילו היו בניו.

(לפי מאמרו של ד"ר מרדכי נאור)

1. ומצא דרכו/ הגיע
2. מצעד של מאה וחמישים אלף פועלים
3. שפרצה באותה שנה
4. תחייתו הלאומית של העם היהודי
5. היהודים להקים יחידות צבאיות
6. לפיתוחה של הארץ / לפיתוח של הארץ / לפיתוח הארץ
7. לסם החיים
8. שליטי הארץ
9. החשמל היהודי
10. דורש מהם מאמץ רב / דורש מהם הרבה מאמץ